Digitaliseret af | Digitised by

DET KGL. BIBLIOTEK
Royal Danish Library

Forfatter(e) | Author(s):	Christiansen, H.
Titel | Title:	Roskilde Haandværkerforening 1870 - 1920.
Alternativ titel | Alternative title:	Roskilde Haandværkerforening. I Anledning af Foreningens 50 Aars Jubilæum. 1870 - 22. November - 1920.
Udgivet år og sted | Publication time and place:	Roskilde : Roskilde Avis' Bogtrykkeri, 1920
Fysiske størrelse | Physical extent:	22 s. :

DK

Værket kan være ophavsretligt beskyttet, og så må du kun bruge PDF-filen til personlig brug. Hvis ophavsmanden er død for mere end 70 år siden, er værket fri af ophavsret (public domain), og så kan du bruge værket frit. Hvis der er flere ophavsmænd, gælder den længstlevendes dødsår. Husk altid at kreditere ophavsmanden.

UK

The work may be copyrighted in which case the PDF file may only be used for personal use. If the author died more than 70 years ago, the work becomes public domain and can then be freely used. If there are several authors, the year of death of the longest living person applies. Always remember to credit the author

Roskilde Haandværkerforening

I Anledning af

Foreningens 50 Aars Jubilæum

1870 — 22. November — 1920

33,-86-8°

DET KONGELIGE BIBLIOTEK
DA 1.-2 S 33 8°
1 1 33 0 8 00908 0

Det Kgl. Bibliotek
130024709966

BIBLIOTHECA REGIA HAFNIENSIS

ROSKILDE HAANDVÆRKERFORENING

1870—1920

VED *H. CHRISTIANSEN*

ROSKILDE AVIS' BOGTRYKKERI
1920

BIBLIOTHECA REGIA HAFNIENSIS

Da Næringsloven af 1857 ophævede de gamle Lav, har det sikkert for de fleste daværende Haandværkere, og særlig Mestre, som med megen Pietet vogtede over deres Fag og derigennem Standen, staaet som noget aldeles ufatteligt, at den Frihed i Næring, som denne Lov hjemlede, kunde være til Samfundets Gavn, og at Lavene med deres Aarhundrede gamle Ceremonier og Skikke, der satte skarpt Skel mellem Lærling og Svend, Svend og Mester, — en Stilling i Samfundet, som de selv gennem lang Tid og meget Arbejde havde opnaaet, som de satte en Ære i at eje og betragtede som en reel Værdi for dem, nu pludselig intet var værd. At en Manufakturhandler forhandlede Støvler, fik Skomagermestrene vel ikke lige straks at se; men vi, der lever nu, ser det; Mestrene lever jo endda, men at det var med Sorg, disse saa deres Haandværk, som de havde kært, distanceret af Fabriker, er forstaaeligt, og for Samfundet er sikkert en Del af det, som tabtes da, ikke blevet erstattet med noget tilsvarende.

Der havde før 1857 eksisteret Haandværkerforeninger, men først da Lavene ophævedes, dannedes der Foreninger i større Stil; disse skulde da formodentlig være en Erstatning for Lavene, men medens disse var strengt specialiserede, saa ses Foreningerne at omfatte Borgere af alle Klasser, hvad der fremgaar af det almindelige Navn i de fleste Byer, nemlig Borger- og Haandværkerforening, et højst mærkeligt Navn, der ligesom deler Borgerne i to Afdelinger, og efter nogle Aars Forløb ser vi da ogsaa, at der ud af de bestaaende Foreningers Midte dannes selvstændige Foreninger, som Regel kaldet Haandværkerforeninger, Haandværkerklubber eller lignende, og paa denne Maade er ogsaa Roskilde Haandværkerforening fremkommet.

Den 22. November 1870 samledes efter Overenskomst af 30 Indbydere 14 af disse hos Restaurator *Rosenberg* i Læderstræde for at danne en Forening, hvad der ogsaa lykkedes, og denne traadte da ud i Livet under Navn af „Roskilde Haandværkerforening", og det ses, at Planen har været ret godt forberedt, idet man samme Aften vedtog Foreningens Lov og valgte Bestyrelse. Denne Foreningens første Bestyrelse kom til at bestaa af Tobaksfabrikør *H. Blichfeldt*, Restaurator *J. P. Rosenberg*, Bødker *A. C. Larsen*, Snedker *E. Sørensen* og Urmager *A. Blumensaadt*. Ifølge Loven skulde der endnu vælges 12 Repræsentanter, men man udsatte dette Valg til Foreningen blev noget større.

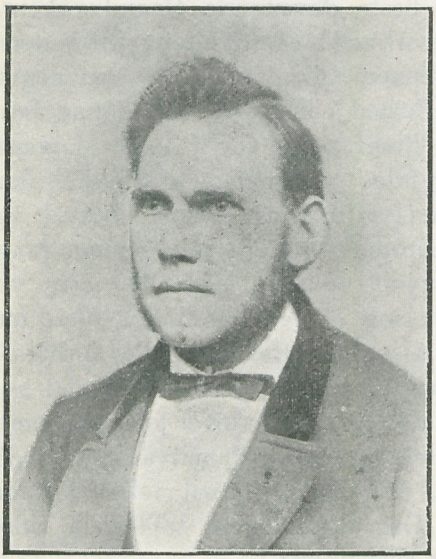

Bødker A. C. Larsen.

Næste Dag, den 23. Novbr., afholdt Bestyrelsen Møde og konstituerede sig med Bødker *Larsen* som Formand og Urmager *Blumensaadt* som Kasserer. Skomager *Finken* blev ansat som Foreningens Bud med en aarlig Løn af 10 Rdl., og man vedtog at lade trykke 100 Eksemplarer af Loven og omdele til Medlemmerne, mod at disse betalte 4 Sk. pr. Stk. Endvidere ansattes den ugentlige Mødeaften til Tirsdag, og Restaurator Rosenberg overlod dem foreløbig Lokaler til gratis Afbenyttelse.

Den 27. Februar 1871 afholdtes Generalforsamling, hvor — som ovenfor nævnt — valgtes 12 Repræsentanter; disse var: Snedker *Nimb*, Skrædder *Cappel*, Bødker *Andersen*, Skomager *Bredenfeldt*, Væver *Andersen*, Slagter *Hauerberg*, Gartner *J. Petersen*, Bundmager *Gelner*, Gartner *Møller*, Manufakturhandler *Thillerup*, Rebslager *Senica* og Bundt-

mager *Herling*. Disse 12 Repræsentanter sammen med de 5 valgte Bestyrelsesmedlemmer udgjorde Foreningens Ledelse; til Revisorer valgtes Skrædder *Cappel* og Bødker *Andersen*. Det vedtoges endvidere, at 2 Bestyrelsesmedlemmer eller Repræsentanter skulde være til Stede ved hver Mødeaften, og allerede 3 Maaneder efter Foreningens Start følte den sig stor nok til at afholde Karneval.

Der har, i den Tid Foreningen har bestaaet, været Tvivl om, hvem der kunde være Medlemmer, og det spores som en rød Traad gennem alle Forhandlinger og Love, at man helst vilde gøre den til en saakaldet „ren Haandværkerforening"; men paa den anden Side vilde man ogsaa gerne gøre Foreningen saa stor som mulig, og til at naa dette Maal har Haandværkerstanden i Byen ikke altid været talrig nok. Senere, da Mestre og Svende gik hver sine Veje, skortede det paa Tilgang af Haandværkere, og man maatte da gøre Rammerne større, hvad der forklarer Foreningens store Tilgang i de sidste halve Snes Aar. Det ses da ogsaa, at foruden de saakaldte faste Medlemmer havde man ekstraordinære, og disse deltes atter i 2 Afd., A og B. A var unge Haandværkere og B unge Mennesker uden for Haandværkerstanden; foruden disse kunde optages „agtværdige Enker og deres Døtre".

1871 dannedes Foreningens første Sangkor, hvortil der til Bestridelse af Udgifterne indsamledes frivillige Bidrag, og naar disse ikke var tilstrækkelige, skulde Foreningen dække Resten.

Som tidligere nævnt vilde man gerne have Foreningen gjort til en „ren Haandværkerforening"; at den ikke er ganske ren, viser en Generalforsamlingsbeslutning af 9. April 1872, der er saalydende:

„Berettiget til Optagelse som faste Medlemmer i Foreningen er, foruden enhver agtværdig Haandværker, der er i selvstændig Stilling, tillige Gæstgivere, Høkere, Mel- og Grynhandlere, Vognmænd og Røgmænd.

Det formenes derimod at ligge uden for Foreningens Interesse at optage som faste Medlemmer f. Eks. Embedsstanden, hvorunder indbefattes den studerende Klasse, samt Fuldmægtige, Kontorister og Skrivere, saa og Handelsstanden, hvorunder indbefattes Grosserere, Detail- og Galanterihandlere samt Marschandisere".

1872 valgtes Skomager *Bredenfeldt* til Foreningens Formand, men hans Stilling som saadan varede kun et halvt Aar, og Bødker *Larsen* overtog da atter denne.

Det, som særlig var Grunden til, at en lille Del af Borger- og Haandværkerforeningens Medlemmer skilte sig ud og dannede sin egen Forening, Haandværkerforeningen, var, som Bødker Larsen ved Foreningens 25 Aars Jubilæum udtalte, at de sociale Forhold, der — dengang som nu — gør sig gældende, delte Medlemmerne i 2 Klasser, og at det ved festlige Sammenkomster gjorde, at den saakaldte brede Middelstand, særlig Haandværkerne, følte sig tilsidesat; thi vel havde Næringsloven sat omtrent lige Ret for alle med Hensyn til Næring, men den Forskel, der var paa en Storkøbmand og f. Eks. en Grovsmed, var ikke fjernet, og selv om den er mindre nu, er den dog til Stede 50 Aar efter.

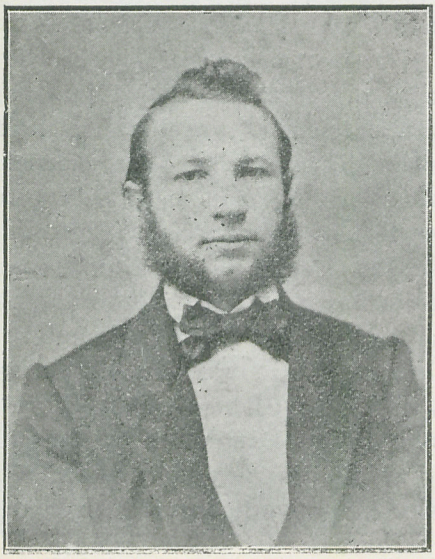

Skomager Bredenfeldt.

Det var saaledes en festlig Sammenkomst, der var Aarsag til Foreningens Stiftelse; men som det i Reglen gaar, kan man ikke leve paa saa let en Kost i Længden, og snart trængte ogsaa mere lødige Opgaver sig frem. Allerede paa Efteraarsgeneralforsamlingen 1871 vedtoges det at dele Kontingentet i 2 Dele, hvoraf den ene skulde bruges til at føre Foreningens selskabelige Liv, medens den anden atter deltes i 2 Dele, den ene til Hjælp for Medlemmerne i Sygdomstilfælde og den anden hensat i Roskilde Sparekasse som Reservefond, der kun maatte bruges under særlige, ekstraordinære Forhold. Hvorvidt der har staaet Strid om dette

Spørgsmaal, kan ikke ses af Forhandlingsprotokollen, men hele Bestyrelsen stillede deres Mandater til Generalforsamlingens Raadighed, hvorved Snedker *Sørensen* og Tobaksfabrikant *Blichfeldt* udgik af Bestyrelsen; nyvalgte blev Skrædder *Cappel* og Skomager *Bredenfeldt,* og det henstilledes til Bestyrelsen at fremkomme med Forslag til Lov i den Anledning.

At Foreningen ogsaa allerede har følt sig som Repræsentant for Haandværkerne, ses af, at den har diskuteret, hvorvidt den burde være repræsenteret i den dannede Arbejderforening, ligesom man ser, at den Aaret efter har deltaget i Valg af Medlemmer til Ligningskommissionen, og i disse Valg samt alle kommunale Valg har Foreningen deltaget indtil 1912, da de politiske Foreninger overtog dette Arbejde.

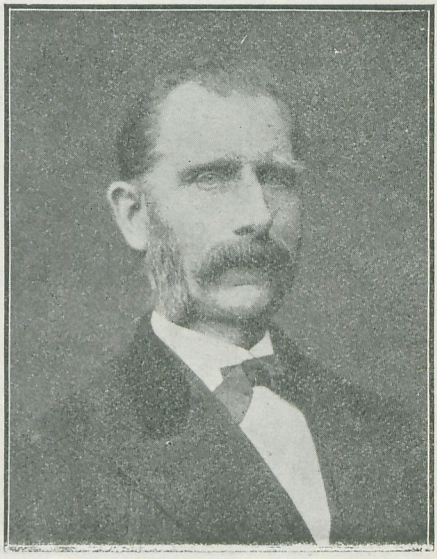

Marskandiser Thillerup.

1874 blev der oprettet en Sygekasse, med egen Lov, og denne bestaar endnu.

1875 fik Foreningen sin første Fane, hvortil der blandt Foreningens Damer indsamledes Bidrag. Inskriptionen skulde lyde: „Roskilde Haandværkerforening, stiftet 1870". Fanen, der er en Silkefane, er endnu, om end i skrøbelig Tilstand, i Foreningens Eje. De første Fanebærere var Skræddermester *Lundberg* og Drejer *Jensen,* med Politibetjentene *Christoffersen* og *Fals* som Suppleanter.

1875 valgtes Marskandiser *Thillerup* som Formand og afgik Aaret efter, og nyvalgt blev Drejer *V. Rasmussen* og som Kasserer Urmager *Sophus Schultz.*

Der udfoldede sig i denne Tid et Liv for Foreningen, som var rigt paa Forlystelser; en Mængde Skovture til Boserup, eller Fest i Trægaarden var omtrent en ugentlig Fornøjelse; desuden afholdt Foreningen Musik i Haverne, som de havde til deres Sammenkomster, først hos Værtshusholder Frederiksen, Munkebostræde („Gl. Jylland"), og senere paa Gæstgivergaarden „Isefjorden", Skomagergade; det sidste Sted havde Foreningen ogsaa Vinterlokale.

Drejer V. Rasmussen.

Det var et meget gemytligt Liv, som udfoldede sig ved disse Fester; det var den djærve Svend, som havde rejst i Udlandet og, som før nævnt, var opdraget under Lavenes ejendommelige Ceremonier og strenge Tugt, der nu var blevet Mester og havde naaet den højeste Grad af Fuldkommenhed, og som var glad derover og demonstrerede sin Glæde hjemme ved Sang paa sit Værksted under Arbejdet og ude med Lystighed ved sit Glas. Der var intet snerpet — han slog sig ikke for sit Bryst og takkede, fordi han var bedre end de andre, han var den gladeste blandt de glade, glad for sin Stilling, glad i sig selv!

Der gaar blandt de endnu levende, ældre Medlemmer mange Sagn om Lystigheden i Foreningens unge Dage, men da det ikke ligger længere tilbage, end at enkelte af dem, som var Deltagere i mange af de uskyldige Lystigheder, endnu er i Live, maa Beretning herom vente, til senere Tids Mænd skal skrive Foreningens Historie.

At det var muligt at afholde alle disse Festligheder uden

at Udgifterne blev for store, forklares ved, at der ikke stilledes saa store Fordringer som nu; en Udflugt f. Eks. til Frederiksværk pr. Dampskib kostede 1 Mark pro persona. Selvfølgelig havde man Madkurve med paa Turen, og enhver sørgede ved Ankomsten for sig selv, der var ingen Fællesspisning.

1879 valgtes atter Bødker *Larsen* til Formand, og han beklædte denne Stilling til Foraarsgeneralforsamlingen 1889. I denne Periode indførte Foreningen sit Emblem, og i det hele udviklede den sig til at deltage i alt vedrørende dens Stand med noget større Autoritet end tidligere og forsøgte i alt, hvor det var muligt, at sætte sit Præg i Byens Liv. Den deltog saaledes bl. a. i Regulering af Markederne, og teknisk Skole har den efter Evne støttet fra 1884; det var ganske vist en beskeden Sum, 35 Kr. aarlig, hvormed man begyndte, men dels havde denne beskedne Sum mere Værdi end nu, og dels viste Foreningen sin gode Vilje til at hjælpe efter Evne.

1885 var det under Overvejelse at afholde en Industriudstilling i Byen, og Foreningen bevilgede i den Anledning 150 Kr.; Udstillingen blev imidlertid ikke afholdt, og Foreningen sparede sine Penge.

Rivninger indenfor Foreningen har der selvfølgelig ogsaa været dengang. Ved en ekstra Generalforsamling 8. Maj 1886 indsendte Kassereren og 3 Bestyrelsesmedlemmer Klager over Rygter, der var fremkommet om dem. Formanden og den øvrige Bestyrelse gjorde sig solidarisk med de Medlemmer, der følte sig besværede, og Bestyrelsen nedlagde deres Mandater; ved Afstemning paa Generalforsamlingen blev de dog alle genvalgt med stor Majoritet.

Paa Foraarsgeneralforsamlingen 1889 afgik Bødker Larsen som Formand og udnævntes samtidig til Æresmedlem, og i hans Sted valgtes Urmager *G. Broné,* der fungerede indtil April 1897.

I denne Periode voksede Foreningen stærkt (210 Medlemmer), og samtidig fik den ogsaa større Opgaver; en af disse var at skaffe Midler til egen Bygning, og da man endelig havde faaet Sagen i Gang, dels ved frivillige Bidrag fra Medlemmerne og dels ved at afholde en Bazar i Træ-

gaarden, der indbragte den smukke Sum af 1700 Kr., diskuterede man meget omstændeligt, om det skulde være en Stiftelse for gamle Medlemmer eller en Forsamlingsbygning. Det vedtoges at skulle være en Stiftelse.

Urmager G. Broné.

Det gjaldt da om at finde en Plads til denne, og der fremkom mange Planer i den Anledning. Man ansøgte Byraadet om at overlade Foreningen Plantagen ved røde Port til Bebyggelse; man forsøgte at købe Grunde i Jernbanegade, Blegstræde og tilsidst Møllers Vænge; men intet lykkedes. Om alle disse Køb blev ført mange og ret bevægede Generalforsamlinger og Møder; det ses saaledes, at et Medlem, der senere kom til at spille en stor Rolle i Foreningen, blev valgt ind i Bestyrelsen 2. Maj og paa Grund af Uoverensstemmelse i dette Spørgsmaal nedlagde sit Mandat 1. September s. A.

Paa en Generalforsamling den 26. Februar 1896 vedtog man endelig at købe Ejendommen Frederiksminde i Munkebostræde og betalte for samme 11000 Kr. Ejendommen blev købt til Brug som Stiftelse. Endskønt det tidligere var bestemt, at Ejendommen kun skulde benyttes som saadan, fremkom samme Aar Forslag om ogsaa at indrette Forsamlingslokale, og man forsøgte en Aktietegning i den Anledning, men det mislykkedes ganske.

Foreningens 25-aarige Stiftelsesdag fandt Sted ved en ret animeret Fest paa Hotel „Prinsen“ den 22. November 1895. Ved denne Lejlighed udnævntes Agent *Schmeltz* til Æresmedlem.

Toldspørgsmaalet har ogsaa beskæftiget Foreningen, i

hvilken Retning — Frihandel eller Beskyttelse — kan man ikke se af Forhandlingsprotokollen, men at det ikke er undgaaet Fællesrepræsentationens Opmærksomhed, ses af, at denne har fundet det nødvendigt at anmode Foreningen om at „forholde sig rolig.“ I Forhandlingsprotokollen staar, at Meddelelsen modtoges med Taushed.

Søndag den 3. Juli 1896 var Foreningen paa Sommerudflugt til Frederikssund, hvor den marscherede gennem Byen med Musik — 20 Kr. for Helligbrøde til Frederiksunds Politikasse.

Man ønskede ogsaa paa denne Tid at udvide Foreningens Navn, saa den skulde hedde „Roskilde Haandværker- og Industriforening“. Spørgsmaalet diskuteredes paa saa mange Generalforsamlinger, at en anden Forening tilsidst føjede Industriforening til sit Navn.

Den 26. April 1897 nedlagde Urmager Broné sit Mandat som Formand, paa Grund af Bortrejse, og paa Generalforsamlingen den 8. Maj s. A. valgtes i hans Sted den hidtidige Næstformand, Hr. Malermester *J. Lander.*

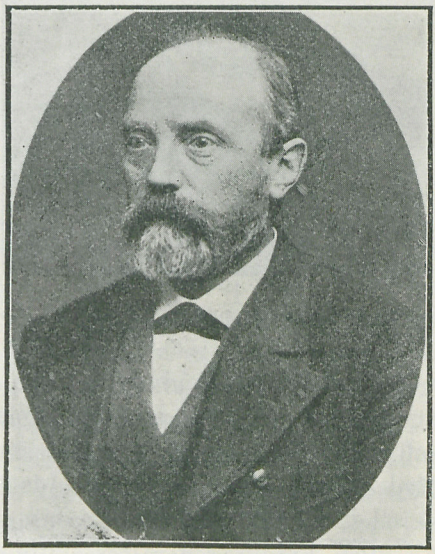

Malermester J. Lander.

Der begyndte dengang en Art Utilfredshed i Foreningen. Køb af Ejendommen havde der altid været meget delte Meninger om, og den Opposition, som var til Stede ved Købet, kom frem ved de forskellige Bestyrelsesmøder og Generalforsamlinger. „Sælg hele Kassen!“ lød Raabet. Hvad der gav Oppositionen Vind i Sejlene var, at Ejendommen daarlig forrentede sig og som saadan var vanskelig at administrere. Efter en Mængde Tilløb fra de oppositionelle Med-

lemmer angaaende Salg fandt dette Sted 1904, hvorved Foreningen fik frigjort 7000 Kr. Denne Sum blev baandlagt, og Renterne deraf er fordelt enten til trængende Medlemmer eller deres Enker, indtil den sidste Tid, hvor Beløbet overgaar til den nye Stiftelse.

Vanskelighederne for Foreningen øgedes, nærmest ved indre Splid, og der fremkom Forslag om atter at forene den med den gamle Moderforening. Forslaget behandledes paa en Generalforsamling, hvor det faldt med 20 Stemmer mod 20. — Siden har et saadant Forslag ikke været fremme.

Redaktør Jul. Christjansen.

1898 var der ret fremskredne Planer om at afholde en Udstilling i Roskilde, omfattende hele Sjælland. Der var i Haandværkerforeningen en stærk Stemning for at deltage i denne, og det blev vedtaget at stille en i Forhold til Foreningens Formue ret betydelig Sum som Garanti til Dækning af et eventuelt Underskud. Efter at Planen var drøftet saavel af de 2 Haandværkerforeninger som ved Borgermøder, og det saa ud, som den vilde gaa i Orden, standsede pludselig det hele — af Grunde, som ikke vedkommer denne Redegørelse —, men Forarbejdet var alligevel saa vidt fremskredet, at det paaførte Foreningen en Udgift af 250 Kr.

Paa Foraarsgeneralforsamlingen 1899 afgik Malermester Lander som Formand og udnævntes til Æresmedlem, og i hans Sted valgtes Redaktør *Jul. Christjansen.*

Redaktør Christjansen havde gennem mange Aar interesseret sig for Foreningen, dels skænket Bøger, dels assisteret ved Dilettantforestillinger og dels afholdt Foredrag. Dirigent-

hammeren er ogsaa en Gave fra ham, og han havde sikkert kun gode Ønsker for Foreningens Fremtid, hvad han ogsaa udtalte paa det første Bestyrelsesmøde, som han ledede, og hvor det hedder, at „det var hans kæreste Ønske, at et godt Samarbejde i Bestyrelsen maatte føre til Held og Ære for Roskilde By og Roskilde Haandværkerforening".

Det faldt i hans Lod at gennemføre — eller dog i høj Grad at bidrage til, at Foreningen gennemførte — den største Plan, som har været fremme, nemlig Udstillingen 1901. I Forbindelse med dette for den forholdsvis lille Forening store Foretagende, burde der selvfølgelig nævnes mange Navne, men da det vilde være vanskeligt at faa alle dem med, som bidrog til en heldig Løsning af denne Opgave, er Navne udeladt.

Medens der til den tidligere paatænkte Udstilling var planlagt ret store Byggeforetagender, indgik man ved denne Lejlighed til Byraadet med Ansøgning om Tilladelse til at benytte Borgerskolen, en Ansøgning, som Byraadet bevilgede. Dog maatte der alligevel opføres nogle Bygninger paa Pladsen ved Skolen, og der byggedes ialt for 1600 Kr.

Udstillingen var en Haandværker- og Industriudstilling; den aabnedes den 18. Juli 1901 og sluttede 30. s. M.

Fra Staten modtoges et Bidrag, stort 525 Kr., fra Amtet 200 Kr., og Roskilde Sparekasse bidrog med 50 Kr. Udstillingens Regnskab balancerede med 7208 Kr. og udviste et Overskud af 35 Kr. 83 Øre; den var besøgt af 8 à 9000 Mennesker, og der uddeltes 22 Sølvmedailler og 25 Broncemedailler foruden 425 Kr. i Pengepræmier. Den Dom, som udtaltes om Udstillingen, blandt andet af Cancelliraad *Pagh* (Fællesrepræsentationen), var, at det var en vel tilrettelagt, forholdsvis fyldig og i alle Maader vellykket Udstilling, der tjente saavel de Mænd, som havde planlagt og ledet den, som Udstillerne, der særlig var Haandværkere fra Roskilde og Omegn, til megen Ære.

Der afholdtes samme Sommer en Udstilling i Kallundborg, og da denne omfattede hele Sjælland, gjorde den selvfølgelig ikke Opgaven lettere for Roskilde.

Udstillingen var fastslaaet som en Sukces, og man skulde mene, at Foreningen derved havde vundet i Styrke, saavel indad som udad, men dette var ikke Tilfældet, og det synes,

som om det alligevel har været en for stor Byrde, den havde paataget sig ved Udstillingen. Kritiken gav sig Udslag paa Generalforsamlingen den 23. April 1903, hvor Formanden, Redaktør Christjansen, ikke opnaaede Genvalg, men faldt med 1 Stemmes Minoritet, og i hans Sted valgtes Billedhugger *N. Hansen.*

Billedhugger N. Hansen.

De Vanskeligheder, som var fremkommet, synes ikke at være blevet mindre ved det nye Formandsvalg. Tiden begunstigede maaske ogsaa saadant, og en meget vellykket Sommerudflugt til Helsingborg i Anledning af den derværende Udstilling formaaede ikke at skabe Tilfredshed. Medlemsantallet gik tilbage, og det nyttede ikke, hvor meget Bestyrelsen gjorde sig Umage for at raade Bod derpaa. For at fremme Gemytligheden opstod paany et Sangkor, der arbejdede ualmindelig flittigt, undertiden ogsaa meget sent om Aftenen. Der fremkom Forslag om en Sygekasse, da den gamle havde lukket for Tilgang, og der indsendtes fra Foreningen en Adresse til Byraadet om Skoleordning o. s. v., men Arbejdet blev ikke rigtig forstaaet fra Medlemmernes Side. Under disse Omstændigheder ønskede Billedhugger Hansen ikke Genvalg, da hans Valgperiode var udløbet, og paa Generalforsamlingen den 29. April 1905 valgtes Guldsmed *Andersen* som Formand, ligesom Bestyrelsen blev fornyet med 2 Medlemmer; en af dem var Hr. Støbemester *Wiingaard,* der siden den Tid uafbrudt har siddet i Bestyrelsen. Hr. Wiingaard er det Bestyrelsesmedlem, der paa Foreningens 50-aarige Jubilæum har fungeret længst.

Guldsmed Andersen, der gennem fem Aar havde været et virksomt Medlem af Bestyrelsen og som særlig under Udstillingen havde gjort et stort Arbejde for at opnaa det gode Resultat, som — trods alt — var en Kendsgerning, optog Arbejdet med megen Interesse.

I Begyndelsen af denne Redegørelse er fremført, at der altid havde været delte Meninger om, hvorvidt Foreningen skulde være en saakaldt „ren" Haandværkerforening eller der med nogen Moderation kunde optages Medlemmer uden for Haandværkerstanden. Hr. Andersen havde hidtil holdt paa den rene, men ved at studere Kendsgerningerne kom han til et noget andet Resultat, og han indsaa, at skulde Foreningen atter frem, maatte der ændres ved Loven, og saadant skete. Der blev nedsat et Lovudvalg, som skulde fremkomme med Udkast, og i dette Udkast fremsattes blandt andet Forslag om at fjerne Klassedeling af Medlemmerne, hvorved Rammerne blev noget større og alle Medlemmer fik Stemmeret ved Generalforsamling, hvad de ikke hidtil havde haft. Denne Reform gav til Resultat, at Tilbagegangen i Medlemsantallet standsede. Loven blev vedtaget den 25. April 1906 og er med nogle Ændringer den samme, som gælder endnu.

Guldsmed C. Andersen.

I Andersens Formandstid var Spørgsmaalet om Ophævelse af Læbæltet stærkt fremme, og Foreningen deltog meget i dette Arbejde og vedtog at slutte sig til Ophævelsen. Der blev foretaget Afstemning gennem de andre borgerlige Foreninger, og Afstemningen gav et lille Flertal for Ophævelsen, men dog

for lille til, at man paa Grundlag deraf kunde indsende Andragende til Regeringen.

I Planlæggelsen af det store Fællesdyrskue, der afholdtes i Sommeren 1908, deltog ogsaa Foreningen; dette Arbejde kostede den 75 Kr. Toldspørgsmaalet var i denne Tid ogsaa stærkt fremme, og Foreningen var sammen med Borger-Haandværker- og Industriforeningen Indbyder til et stort Toldmøde i Trægaarden, hvor saavel Beskyttelse som Frihandel ivrig diskuteredes.

Brygmester H. Christiansen.

Guldsmed Andersen var allerede straks efter, at han var valgt som Formand, ved Sygdom ret hyppigt forhindret i sit Arbejde, og dette gjorde, at han allerede da hans første Valgperiode var udløbet, bad sig fritaget for Genvalg. Efter Generalforsamlingens stærkt udtalte Ønske modtog han dog Valg for endnu en Periode, men derefter nægtede han bestemt at lade sig genvælge. Han havde i den Tid, han ledede Foreningen, den Glæde at have bidraget til at standse Tilbagegangen og se denne forvandlet til en god Fremgang.

Brygmester *H. Christiansen*, som under den tidligere Formands Sygdom ret hyppigt havde overtaget hans Plads, og som derfor sad inde med nogen Erfaring med Hensyn til Ledelsen, valgtes som Formand 1910. Han havde det Held at have en Stab af gode Mænd om sig i Bestyrelsen, som hver især gjorde et godt Arbejde for at skabe Føling mellem denne og Medlemmerne, et Arbejde, som ogsaa satte Frugt, idet Foreningen i hurtigt Tempo fortsatte den Fremgang, der var begyndt, og derved i 5 Aar udvidede sit

Medlemsantal fra 140 til 370. Tiden synes ogsaa at begunstige denne Fremgang.

Der havde tidligere gentagne Gange været gjort Forsøg paa at faa oprettet en Sygekasse, idet den allerede bestaaende havde lukket for Tilgang; man havde drøftet Spørgsmaalet paa Generalforsamlingen, ja endog vedtaget at fremme dette, men det var aldrig ført ud i Livet. Nu toges Spørgsmaalet atter op af en Del Medlemmer, og der dannedes en Sygekasse, efter Loven, med mindst 50 Medlemmer. Sygekassen har arbejdet under gode Kaar og har i Forhold til sit Medlemsantal en ret betydelig Formue, der stadig i de 7 Aar, den har bestaaet, er forøget, trods de i de sidste Aar fremkomne epidemiske Sygdomme (Spansk Syge), der har paaført mange andre Sygekasser store Tab, som har maattet dækkes ad ekstraordinær Vej.

Ved Uddeling af Medailler for veludførte Svendeprøver, som de to Haandværkerforeninger i Roskilde foranstalter, havde det været et Savn, at disse Medailler ikke var bilagt med et Diplom. Ved Forhandling og Vejledning gennem Fællesrepræsentationen lykkedes det at faa udarbejdet et saadant; dette Diplom er senere brugt ved alle Medailleuddelinger. Ligeledes fik Foreningen tegnet et nyt Diplom for sine Æresmedlemmer, ligesom der foranstaltedes Kursus i Bogføring, der paa denne Tid var blevet gjort til Pligt for de fleste Næringsdrivende, et Kursus, der modtoges med megen Velvillie fra Medlemmerne.

Indenfor Foreningen er Gang paa Gang Tanken om at danne et Sangkor dukket op. Et saadant blev ogsaa stiftet under Domorganist *Camillo Carlsens* Ledelse. Sangkoret, der ved en vellykket Fest blev døbt „Vokalion“ og som kun bestod af Medlemmer indenfor Foreningen, har senere skilt sig ud og bestaar nu som et selvstændigt Kor, der synes godt ledet, og som arbejder med Held under den nuværende Dirigent, Organist *Kerkhoffs*.

Den 28. April 1915 afgik Brygmester Christiansen som Formand og udnævntes samtidig til Æresmedlem, og i hans Sted valgtes Murermester *J. P. Olsen,* der fungerede til Foraarsgeneralforsamlingen 1920.

Straks efter hans Valg modtog Foreningen en smuk Gave,

bestaaende af en ny Silkefane, skænket af Foreningens Damer. Fanen indviedes ved en Festlighed paa Foreningens Stiftelseldag den 22. November 1915 i Jernbanehotellet, hvor det af Giverne udtaltes: „ . . . at de haabede, at denne Fane altid maatte staa som Samlingsmærke for en stor og enig Forening".

Et Spørgsmaal, der fremkom, og som satte vældigt Røre saavel i Bestyrelsen som Foreningen, var, om de moderne Danse skulde tillades. De fleste ældre Medlemmer ønskede disse Danse forbudt ved Ballerne, medens de yngre ønskede dem indført.

Murermester J. P. Olsen.

Ved en Generalforsamling den 6. Maj 1916 blev de moderne Danse forbudt, men ret længe kunde Forbudet ikke overholdes, og de moderne Danse gik deres Sejersgang her som andre Steder.

Tanken om at eje eget Hus har aldrig været død i Foreningen, og ved en ekstra Generalforsamling i Maj 1916 blev Sagen ført et mægtig Skridt frem, idet Halmvarefabrikant *L. Nielsen* og *Hustru* tilbød at skænke en Byggegrund ved Ringstedgade, hvor der da skulde opføres en Stiftelse for ældre, trængende Medlemmer eller deres Enker.

Hele den Periode, i hvilken Olsen var Formand, var præget af den store Verdenskrig, og det var af den Grund meget vanskeligt at arbejde med Foreningen i det gamle Spor. De høje Priser, som efterhaanden fremkom, den tidlige Lukketid o. s. v. — alt dette gjorde, at man i høj Grad maatte fravige de tidligere fulgte Baner, hvad der maaske ikke altid stod lige klart for alle Medlemmerne.

Men havde Krigen beredt Vanskeligheder for Foreningens sædvanlige Liv, var dette i endnu højere Grad Tilfældet, da der fremkom større Opgaver, nemlig Opførelse af den paatænkte Bygning paa den af Hr. og Fru Nielsen tilskødede Grund. Man havde vedtaget med Tak at modtage Gaven, men de fleste Medlemmer mente, at det var umuligt at bygge for Tiden paa Grund af de høje Priser, der, som ovenfor nævnt, fremkom paa alt, af hvad Art nævnes kan. Der nedsattes et Byggeudvalg til at fremme Planen, men der hengik dog 2 Aar, før man vedtog at begynde Opførelsen af det paatænkte Hus. Saa indsaa man, at skulde der ventes med at bygge, indtil det blev billigt, vilde det vare længe, idet Priserne i Stedet for at blive billigere steg med rivende Hast.

Halmvarefabrikant
L. Nielsen og Hustru.

Det blev da overdraget Arkitekterne *Carl Møller* og *Holn Møller* at udarbejde Tegninger og Overslag til Bygningen. Carl Møllers Tegning antoges, efter hvilken der skulde bygges et Hus med 12 2-Vær.s Lejligheder.

Der var paa samme Tid overalt i Byerne stor Mangel paa Lejligheder, og Staten maatte træde hjælpende til med Byggeloven. Foreningen benyttede da den derved fremkomne Situation og skaffede sig Statslaan, med Kommunen som Garant, og derved blev det muligt paa den billigste Maade at faa Huset opført, men det egentlige Formaal i sin Helhed blev ogsaa derved udskudt i 8 Aar, idet der i Huset skal afgives Bolig for alle, selv om de ikke er, eller har været, Medlemmer af Haandværkerforeningen; efter de 8 Aars Forløb træder Stiftelsen ud i Livet til sit egentlige Formaal.

Den 22. November 1918 nedlagdes Grundstenen ved en lille Højtidelighed, og den 1. Oktober 1919 flyttede Beboerne

ind i deres Lejligheder, — og herved var den Tanke virkeliggjort, som i ca. 50 Aar havde beskæftiget Foreningen, men det er Pligt her at fremhæve, at var Hr. Fabrikant Nielsen og Hustru ikke fremkommet med deres store Gave, havde der sikkert gaaet Slægtled, før denne Tanke var bleven virkeliggjort.

Efter Opfordring fra Bestyrelsen havde Murermester Olsen indvilget i at lade sig genopstille til Formand ved den kommende Generalforsamling i Foraaret 1920, men paa denne opnaaede han ikke Valg, idet Generalforsamlingen valgte Hr. Murermester *H. C. Byberg* til Formand. Da det var paa Bestyrelsens Opfordring, at Hr. Olsen havde indvilget i at modtage Valg, mente den Del af Bestyrelsen, som ikke var paa Omvalg, ikke at være i Besiddelse af Foreningens Tillid, og paa det første Bestyrelsesmøde nedlagde de deres Mandater som Bestyrelsesmedlemmer, og sammen med dem fulgte da de nyvalgte samt Formanden, og Foreningen stod saaledes uden Ledelse.

Murermester H. C. Byberg.

Der indvarsledes derefter til en ekstra Generalforsamling for at vælge Bestyrelse og Formand.

Man havde før Generalforsamlingen henvendt sig til Bryggeriejer *Christiansen* for at for formaa ham til at modtage Valg til Formand, idet man mente, at han havde noget Kendskab til Foreningen fra tidligere Tid og maaske kunde virke samlende paa Medlemmerne.

Christiansen lovede dette under Forudsætning af, at Foreningen ingen anden Formand havde, og at man paa

Generalforsamlingen derved kunde undgaa Stridigheder paa en Tid som denne, der manede til Sammenhold. Paa Generalforsamlingen valgtes han ogsaa mod en ganske lille Minoritet.

Ved Bestyrelsesvalget udgik to af de gamle Bestyrelsesmedlemmer, og dermed var den lille Paladsrevolution overstaaet.

Af Mænd, som Foreningen har hædret udover de allerede nævnte, er Smedemester *Kamm*, der i en Aarrække var Foreningens Næstformand, og Skomagermester *Finken*, der i mange Aar var Foreningens Bud. Begge er udnævnt til Æresmedlemmer.

Foruden disse er to af Foreningens Kasserere, nemlig Røgmand *J. Rasmussen* og dens nuværende, Kontorist *C. E. Nielsen*, to Mænd, der gennem mange Aar har gjort et betydeligt Arbejde i Foreningens Interesse.

* * *

Kaster man et Blik tilbage over Roskilde Haandværkerforenings 50-aarige Tilværelse, vil man se, at den, trods noget „op og ned", har holdt en støt og rolig Fremgangslinie og skaffet sig en Position paa det, den er: en Forening for den jævne Middelstand; thi det kan med Rette siges, at Foreningen ikke har søgt at være fremtrædende ved at gribe ind i andre Forhold end netop de, der angik dens Medlemmers Interesser.

Haandværkerforeningen skilte sig i sin Tid ud fra Moderforeningen for at de jævne Haandværkere kunde finde et Samlingssted, hvor de kunde føle sig fuldt ud hjemme, være det, de var, og sige det, de vilde, i rolig Bevidsthed om eget Værd. Og de Tanker, der var raadende ved Foreningens Stiftelse, maa have været de rette; thi i fuldt Maal er Byens Haandværkerstand sluttet op om sin Forenings Fane, og ikke faa uden for de egentlige Haandværkeres Kreds er i Aarenes Løb kommen til og har derved

vist, at ogsaa de følte sig veltilpas indenfor en saadan Sammenslutning.

Gennem Aarenes Løb har Roskilde Haandværkerforening, omend efter ringe Evne, virket for sin By, og hermed vil den sikkert fortsætte, og dersom det er rigtigt, at en god Middelstand i nogen Grad er Borgen for et sundt Samfundsliv og en rolig Udvikling, da har Roskilde Haandværkerforening haft en Opgave — og har en saadan i Fremtiden. Maatte den da altid være under Førerskab af Mænd, der i Samklang med Tidens Krav under rolig og sund Udvikling kan bringe den fremad til Gavn og Glæde for dem, der til enhver Tid samles under dens Banner, og til Ære for den By, hvori den har hjemme.

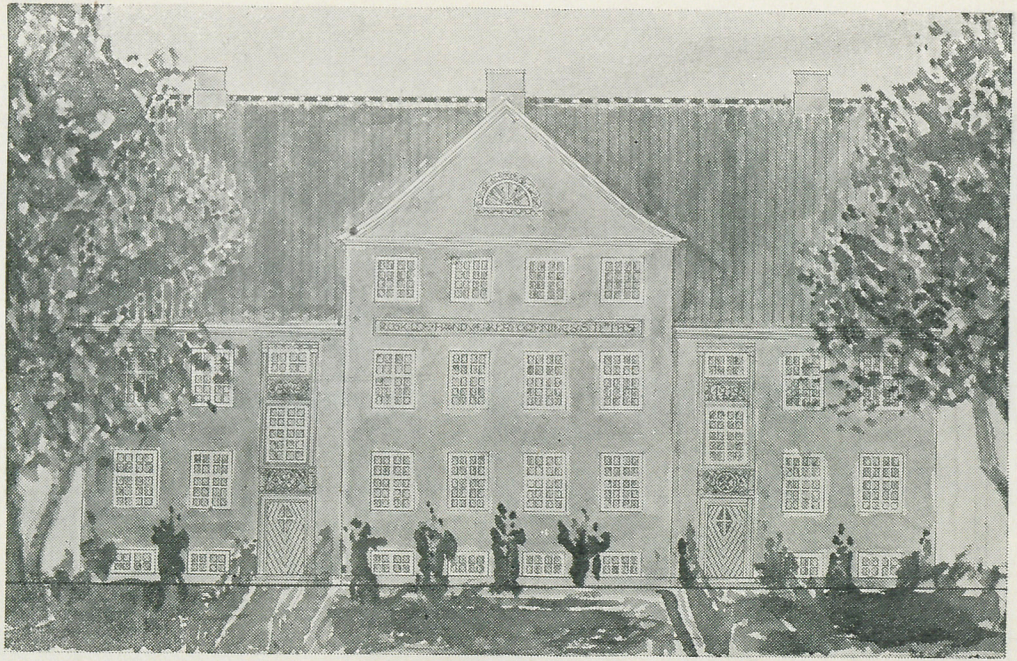

Haandværkerforeningens Stiftelse.

BIBLIOTHECA REGIA HAFNIENSIS